

otrokom prijatelj, učitelj in voditelj.

(Priloga Vrtecu.)

Št. 2.

Ljubljana, dne 1. februarija 1900. VIII. tečaj.

Zaupaj na Boga v vsaki potrebi.

(Povest. Po nem. izvorniku priredil *Janko Leban.*)

Drugo poglavje.

Nepričakovani koledniki.¹⁾

Napočilo je bilo novoletno jutro. Na vse zgodaj je bila odšla Lenka v cerkev; kajti pobožna ženska ni tega pozabila nikdar. Po sv. maši je začela otroka povijati v vse gorke reči, ki jih je imela. Seveda mnogo ni bilo teh rečij; vendar je bila spletna tudi Franciki par gorkih nogavic. Te je deklica potrebovala danes še posebno. Naposled vzame mati staro ruto, v katero se je zavijala sicer sama. V to ruto dobro zavije Franciko, vzdigne jo v naročje rekoč: „No, zdaj pa lahko gremo.“ Andrejček je stopal naprej. Prav hrabro je korakal po snegu nizdolu do poti ob

¹⁾ Koledniki so ljudje, ki hodijo pet o novem letu od hiše do hiše.

potoku Zmrzleku. Tu je lahko šel vštric matere. Imel jo je veliko izpraševati, kam pridejo zdaj in kaj se potem zgodi. Čas je hitro ginil tako, da so prehodili tri četrti ure dolgo pot, — da sami niso vedeli, kakó in kdaj.

Zdaj so dospeli do prvih hiš starotrških. Mati je takoj videla, da je bilo že več otrok na potu, da bi peli svoje novoletne pesmi. Po vseh hišah starotrških so hodili vèn in noter. Lenka je šla naravnost do velike gostilne, ki je stala ne daleč od cerkve pri starem stolpu. Tu je bilo še precej vse tiho. Mati je postavila Franciko na tla, odvila jo ter potem poslala otroka v veliko hišo. Tukaj naj bi začela takoj ob vstopu svojo pesmico. Lenka sama se je nekoliko umaknila za stolp, a tako, da je lahko videla otroka, ko dojdeta ven.

Andrejček je Franciko trdno prijel za roko, vstopil v vežo ter hitro začel čvrsto in jasno peti svojo pesem; Francika pa mu je takoj jela pomagati s svojim prijetnim glaskom. Zdajci se odpró duri gostilniške sobe. Ljudje pokličejo otroka v sobo ter ju hvalijo zaradi petja. Andrejček je imel v roki košek, ki mu ga je bila dala mati. V ta košek so mu ljudje jeli metati marsikak kos kruha. Tu pa tam je zletel v koš tudi kak denar. Gospodinja pa je stresla v koš celo pest orehov ter prijazno dejala: „Za novo leto morata imeti h kruhu še pest orehov.“ Andrejček je prijazno ženo zahvalil na glas, Francika pa bolj potihoma, potem sta otroka vsa vesela hitela vèn k materi. Zdaj so šli dalje do druge hiše. A tu je bilo že vse polno otrok kolednikov, in še drugi so tiščali v hišo. Če so potem hoteli peti vsi hkrati, je prišla gospodinja ali gospodar iz hiše ter rekla, da dobi vsak kos kruha, le peti ysem hkrati ni treba, ker bi bil prevelik šum in hrum. Časih vsi otroci tudi niso dobili darov; nekateri so morali oditi prazni. Če se je bilo pri kakih vratih nabralo preveč otrok, je mati Lenka često poklicala Franciko k sebi: „Pojdi sem, ubožica moja, saj kar trepečeš od mraza! Treba bode iti domov!“

Na tak način sta Andrejček in Francika pela v petih ali šestih hišah. Ko sta zopet stopila iz neke hiše, je Lenka spoznala, da tako ne ide več dalje. Bil je tak

mraz, da je sama bila trda; nežna Francika pa se je tresla po vseh udih, da niti peti ni mogla več. Celo Andrejček je bil ves višnjev v obraz. Imel je roke tako otrple, da ni mogel prijeti ničesar več. Le roko s košem je pomolil, ko mu je kdo zopet ponujal kaj.

Mati Lenka je zdaj brž Franciko zopet povila ter jo dvignila v naročje. „In ti, Andrejček, le čvrsto teci pred mano, takó se že ugreješ!“ Ob teh besedah hitita mati s Franciko v naročju in Andrejček proti domu. Ko dospejo vsi trije v gorko sobo ter se že kolikor toliko pogrejejo, postavi Andrejček košek na mizo. Morali so vendar pogledati, kaj vse je v njem. Andrejček in Francika sta dobila po napornem delu vsak lep kos kruha in nekaj orehov za nameček. Tako so potem praznovali veselo novo leto. Tudi mati je bila vesela in hvaležna. Dasi ni dobila bogve kake pomoči, vendar kruha je zdaj imela za več dnij doma. Nekaj denarja je tudi bilo v košku, kar ji je zdaj hodilo prav.

Seveda so sledili še težki, tožni dnevi. Mati Lenka se je imela boriti z revščino in z mrazom. Toda naposled je vendar ginevala zima. Sijalo je zopet gorko solnce. Otroka sta mogla zopet sedeti pred hišico; ni jima bilo treba zmrzovati. Tudi kozo so zopet pripeljali iz hleva. Mulila je svežo lepo travo in je vsled tega dajala nekoliko več mleka.

Materi je bilo s tem precej pomagano. Ni ji bilo treba povsod sami drv iskati, da bi pogrela revno svojo hišico; zakaj zdaj je sijalo gorko solnce v okna in čist, gorak zrak je vèl v hišico. Toda mati Lenka se je vso zimo takó trudila, vživaje ob tem takó borno hrano, da je bila močno oslabela. Celó gorko pomladnje solnce ji ni moglo zopet dati izgubljenih telesnih močij. Vkljub temu je delala neutrudno od zore do mraka. In če je časih tudi mislila, da jo bode konec vsled truda in slabosti, vendar jo je silil velik notranji strah da je delala zopet in zopet. Izprevidela je, da bi ji otroka vzelo oblastvo, ako ne bi mogla več živiti sebe in otroka. Ta misel je bila za njo strašna, zato je hotela žrtvovati svoje zadnje moči.

Prišli so bili v tem dolgi, topli poletni dnevi. Z jasnega neba je sijalo solnce ter ogrevalo gorske stene,

na katerih se je povsod sušilo senó ali se je pa že žito povezavalo v snope. Tudi Lenka je z otrokoma stopila v goró. Visoko tam gori je imela kos zemlje, kateri ji je vsako leto dajal sena, kolikor ga je potrebovala po zimi za kozo. Povezala je seno, ki ga je bila nakosila dan preje, da bi ga dobršen snop nesla na glavi domov, saj je bilo povsem že suho. Francika se je držala materine kiklje, kakor je to zmerom storila, kadar ni imela mati nobene proste roke. Andrejček je moral tudi majhen snop sena nesti na glavi domov.

Doma je mati takoj poiskala lonec mleka; kajti od zjutraj ni vžila ves dan ničesar razen kosca kruha, ki ga je bila s sabo vzela na goro; zdaj pa je bila že peta ura zvečer! Ko je k mleku vzela še zadnji kosec kruha iz omare, videla je šele, kakó je bil majhen. Predno ne splete naročenih nogavic, ne dobi denarja, da bi si kupila kruha, a včeraj in danes ni mogla plesti ničesar, ker je imela opravilo s senom. Lenka je dala polovico malega koščka kruha Franciki, polovico pa Andrejčku, rekoč: „Vem, da sta močno lačna, pa toliko menda že umejeta, da vama ne morem dati več, saj vidita, da nimam drugega kruha. Toda danes zvečer bodem pridno pletla, potem dobita jutri večji kos kruha. Andrejček je vesel vzel svoj kosec. Ni ga še vgriznil; pogledal je mater, ki je vlila mleko v skledico, katero je dala otrokoma. Potem je sedla ter si podprla glavo z rokami. Andrejček jo je gledal še vedno nepremično.

„Kje imate pa vi, mati, svoj kosec kruha?“ povpraša deček!

„Nimam ga, Andrejček; a saj nisem lačna, ne potrebujem ničesar“, odgovori mati. Zdajci prihiti Francika ter vtakne materi košček kruha, ki ga je še imela, v usta. Andrejček ji je tudi pomolil svoj kosec, tožno rekoč: „Ali, mati, če vi nimate kruha, morate glada umreti; zato treba, da si delimo kruh.“ Toda mati mu vrne kruh ter ga potolaži: „Ne, ne, Andrejček, le sam veselo jej! Vedi, da bi jaz ne mogla jesti, ker mi ni nič kaj prav... Če bi le mogla jutri iti v Stari trg k zdravniku, poprašat ga za svet; tako ne ide več dalje!“ ...

Zadnje besede je izpregovorila prav potihoma sama za-se; potem je zamižala ter omahnila na stol. Padla je bila v omotico in to same slabosti in utrujenosti.

Andrejček je gledal mater nekaj časa. Potem se nagne k Franciki ter ji deje prav potihoma: „Pojdi, jaz že vem, kaj naredim! Pa moraš biti prav tiho, da ne vzbudiš matere; vidiš: hočejo nekoliko spati.“ To rekši prime Franciko trdno za rokó ter jo potegne k vratom. Vse se je vršilo prav tiho, kar tudi ni moglo biti drugače; kajti niti Francika niti Andrejček nista imela na nogah ni čizem, ni nogavic. Tako sta prišla prav tiho iz sobe ter se potem spustita po hribu nizdolu. Prišla sta po strmi stezi v dolino. Udarita jo ob deročem potoku dalje. Andrejček potisne Franciko od potoka na drugo stran poti precej daleč na travnik. Ob tem jo pouči tako-le: „Vidiš, Francika, po oni strani ne smeš iti, kajti lahko bi padla v vodo. To so rekli večkrat mati, in tako majhni otroci, kakoršna si ti, bi takoj utonili.“ To je Francika umela in se je čisto rada dala voditi po travniku. Nato je Andrejček zopet začel: „Vidiš Francika, zdaj greva v Stari trg v posamezne hiše. Tam bodeva zopet pela svojo pesem. Dobiva kruha in morebiti tudi orehov. Vse to prineseva materi; veš, da danes niso imeli za-se več kruha. Toda, znaš li še peti pesmico?“

Francika je bila zeló vesela, da greste v Stari trg. Dasi je bila bosa, vendar je stopala kaj pogumno po travniku in potem po kamenitem potu. Rekla je, da pesmico še zna, a Andrejček je nasvetoval, da bi še jedenkrat poskusila pesem. In res zapojeta otroka novoletno pesem. Zнала sta jo še prav dobro. Pričenjala sta zopet in zopet znova. Takó sta prišla v Stari trg precēj hitro, dasi so bile Francikine noge napora vse rudeče. Ko prideta do prvih hiš v trgu, jenjata peti; Andrejček pa pravi: „Dobro še vem, kje je treba pričeti; tukaj še ne.“ Francika je bila že malce trudna. Zato jo potegne s sabo do velike gostilne „Pri črnem orlu“, kamor ju je bila poslala mati o novem letu najprej. A zdaj je bilo tukaj precej drugače. Večerno solnce je osvetljevalo prostor pred hišnimi durimi in slišati je bil od

tam precej velik šum. Cela družba tujcev je bila došla. Bili so to sami mladi gospodje z lepimi svetlimi čepicami na glavi. Ti gospodje so takoj ob svojem dohodu nesli veliko mizo iz gostilne. Postavili so mizo zunaj na plano, a sedaj so sedeli krog nje, jedli in pili ter bili prav židane volje. Potovaje so bili dospeli precej daleč peš; zato jim je jelo in pilo šlo prav v slast. In privoščili so si lahko, ker so bili visokošolci, sinovi imovitih starišev. Ko je Andrejček ugledal gospode pri mizi ter je Francika obstala samega strahu, zdelo se mu je najbolje, da prične peti nekoliko od daleč. Začel je peti na vso moč, da bi ga gospodje slišali, najsi so precej močno hrumeli.

„Tiho!“ zagrmi zdaj visokostasen mladenič, ki je sedel na skrajnem koncu mize. „Tiho, vam pravim! Jaz slišim tukaj petje! Nameravajo nas iznenaditi s petjem ob obedu!“

Gospodje pogledajo okrog sebe. Ko ugledajo otroka, ki sta se bila postavila nekoliko za stari stolp, jima pomignejo, češ, naj prideta bliže. Ob jednom pa se je odzvalo več glasov hkrati: „Le sèm! Le bliže! Le sèm!“

Otroka sta nehala peti, in Andrejček je rad šel k gospodi, Franciko pa je moral nekoliko vleči, kajti silno se je bala.

Zdaj je že omenjeni visokostasni mladenič, ki je nosil lepo dolgo brado, stegnil roko proti otrokoma ter povlekel Andrejčka k mizi; vsi drugi pa so vpili: „Barbarossa, ¹⁾ pusti, da otroka zapojeta!“

„Torej zapojta!“ veli Barbarossa, „le čvrsto!“

Andrejček je začel peti s krepkim glasom. Francikin glas pa je zvenel kakor tih, srebrn zvonček k njegovi pesmi. Brez pomote in spotikljeja sta pela:

„Staro leto je prošò,
Novo nastopilo,
Daj, Vsevišnjí, da nam bo
Srečno vsem in mílo!“

„Oh, ti moj ljubi Bog“, se Barbarossa z grohotom zasmee, „mi smo menda zašli na drugo stran zemejske

¹⁾ Barbarossa je laško ime, kar znači po naše: rude če, bradec. Imenovali so mladeniča takó, ker je imel veliko-rudečkasto brado.

oble; kajti tukaj obhajajo komaj novo leto!“ Tudi drugi njegovi tovariši so jeli kričati in se smeјati, da ni bilo šuma ne konca ne kraja.

„Bodite vendar mirni, in ne hrumite tako!“ zakriči zdaj mladenič črnih kodrastih lās, ki je sedel pri Barbarossi. „Ali ne vidite, da se mala pevka trese samega strahu!“

Zdajci je nastal mir, vsi so se ozrli na Franciko, ki se je bila v strahu oprijela Andrejčkove roke.

„Vitez Makso! Poskrbi ti za malo pevko!“ ukaže Barbarossa, „a pōtem dalje s petjem, dalje!“ -- Makso je Franciko prijazno prijel za roko, rekoč: „Pridi sem k meni dušica, tu ti nihče ne more storiti kaj žalega!“

Francika se zaupno oprime mladeničeve roke. Ko hitro je nastal mir, je Andrejček nadaljeval:

„Zunaj vlada zima, mraz,
Snežne vse so gōre;
Vendar Bog ne zabi nas;
Vsem iz rev pomōre!“

„Da, da meni je res „pomogel“, da mi ni več takō močno mraz“, vzklikne Barbarossa, na katerem je vse žarelo: oči, lica in brada!

Šum in neskončno smejanje je zopet nastalo; mnogi pa so kričali vmes: „Dalje, dalje! dalje!“ Otroka sta pela:

„Těžko hrane si iskāt
Zdaj je ptici mnogi;
A še huje mnogokrāt
To je deci vbogi!“ —

„No, no, hrane pa je treba dati tej pridni deci!“ so se slišali zdaj glasovi od vseh strani. Polne krožnike z različnimi dobrimi jedili so mladeniči jeli pomikati preko mize proti otrokoma. Toda Andrejčka to ni premotilo. S krepkim glasom je pel do konca, a Francika mu je pomagala:

„Vendar mīni žal srcā,
Varuj Bog nas bede:
Kdor zaupa na Bogā,
K sreči ga privede!“

Zdaj je zahrumelo veliko veselje v družbi. Kričalo je vsevprek: „To je lepo voščilo! To nam prinese srečo na pot!“

Barbarossa pa potegne Andrejčka k sebi ter postavi krožnik slastnih jedil pred njega, kakoršnih deček ni videl še nikoli. Ob robu krožnikovem je stal lep kos kruha, bel kakor sneg. Barbarossa ohrabruje dečka: „No, dragi deček, zdaj se pa le loti in ne nehaj, dokler ne spraviš pod kapo vsega, kar je na krožniku!“ In vse druge vrhane krožnike so gostje rinili pred dečka, a od vseh strani se je še slišalo: „Še to, še to mu dajmo! Še to naj povžije!“ —

Andrejček je stal pred mizo ter je vesel in žarečih očij gledal na vse te darove; toda dotaknil se ni ničesar. Franciki, ki se je še zmerom držala roke svojega varuha, je bil ta ponudil tudi vrhan krožnik jedil. Francika je vsled dolgega pota bila istinito lačna. Zato si nabode na vilice dobršen založaj ter ga nese proti ustom. Toda zdajci pogleda Andrejčka, in ko vidi, da on ničesar ne jé, položi tudi sama svoj založaj takoj zopet na krožnik.

„Kaj pa je s tabo? Zakaj se ne lotiš jedil, dragi moj pevček? Kakó se zoveš pravzaprav?“ Takó povprašuje Barbarossa.

„Za Andrejčka me kličejo“, odgovori deček.

„No, dobro; Andrejček, kaj pa gledaš takó čudno, kaj premišljuješ, zakaj se ne lotiš jedil?“

„Da bi le imel vrečo!“ odreže se deček.

„Vrečo? in kaj potem?“

„Potem bi hotel vse to donesti materi; kajti danes niso imeli nič kruha.“

Te besede so mlade gospode genile v dno srcá. Sočutno se izjavijo, da treba dobiti vrečo. Dečkova volja naj se zgodi! Drugi zopet vprašujejo, kje stanuje mati, ali morebiti prav v bližini. Ko Andrejček odgovori, da stanuje na Brešah, se vsi močno začudijo. Barbarossa pa reče: „Če sta prišla od tam gori, morata biti pač lačna; ne-li, Andrejček?“

„Lačna sva, lačna“, odgovori deček, „in posebno še zato, ker sva dobila danes prav malo kruha. Jutri pa morebiti mati že dokončajo naročene nogavice; potem ga dobiva nekaj več!“

Zdaj je hotel vsak gospodov kaj storiti. Jeden je želel oskrbeti vrečo, drugi poiskati nosilca. Toda Barbarossa zavpije z gromkim glasom: „Zdaj hočem najprej videti, da se ta dva človečka najesta do sita! Še-le potem pride drugo! Poslušaj me, Andrejček! Kar je tukaj na tvojem krožniku, to poješ ti; ko spraviš to pod kapo, dobi drugo tvoja mati.“

„To vse dobijo mati?“ povpraša Andrejček ter z žarečimi očmi pogleda po vseh vrhanih krožnikih.

„Vse!“ pritrди Barbarossa. „Ali nočeš zdaj začeti?“ Andrejček zgrabi vilice ter prične jesti s toliko slastjo, da ga Barbarossa gleda z vidnim veseljem. Maksa je to tudi zelo veselilo, posebno, ko je videl, da se je tudi njegova mala varovanka, Francika, lotila jedil. Otroka sta molčé jedla, in le tu pa tam se je kdo oglasil s kakim vprašanjem.

„Ali je vaju mati poslala sem pet?“ vpraša Barbarossa.

„Ne, mati so zaspali, ker niso jedli kruha in ker so bili trudni“, pojasnjuje Andrejček. Hoteli so iti tudi k zdravniku, da bi jim kaj svetoval. V tem sem jaz s Franciko odšel, da bodo mati imeli kruha, ko se prebude; kajti s Franciko sva dobila kruha tudi o priliki, ko sva prvič tukaj pela.“

Zdaj so umeli gospodje, kakó to, da sta otroka pela novoletno pesem; Barbarossa pa je rekel: „Prijetelji! jaz predlagam, da spremimo mlada pevca na Breše. Saj smo itak nameravali jutri izleteti tudi tjugór. Danes bode lepa mesečna noč; torej spremimo mlada begunca domov ter ju zopet izročimo materi!“

„In ti, ki se učiš zdravstva in bodeš že v kratkem zdravnik, ji daš takoj dober svet“, dostavi Makso.

Ko je pa videl, da so bili že vsi gospodje vstali ter so se s palicami mahaje pripravljali na odhod, zakriči na nje z gromkim glasom: „Kaj pa mislite pravzaprav? Ali naj mar ta nežna deklica v stop hodi z vami?! Ali naj zopet dolgo pot prehodi s svojimi šibkimi nožicami? Gostilničar naj napreže, deklica in koš za živež prideta na voz, šele potem pojdemo dalje.“

„Tvoja misel je dobra“, opomni Barbarossa, pogledavši na veliki koš, kateri je prinesla gostilničarka

namesto vreče. Kajti brdka žena je spoznala, da različnih živil ne gre metati v vrečo. Zato je prinesla velik koš, v kateri je vse lepo spravila.

„Najbolje je zdaj“, nadaljuje Barbarossa, obrnivši se k Maksu, „da sedeš ti k mali pevki v voz, kamor spravimo tudi koš. Mi pa gremo dalje peš, a Andrejček nam bode za kažipota.“ To se je tudi sklenilo. Ko se je pa sprevod hotel pomikati dalje, se Barbarossa hipoma spomni še nečesa. „Stojte!“ je rekel. „Nihče ne ve, kake nevarnosti in težave nas čakajo na tem nočnem potovanju. Zatorej slédi vsak mojemu zgledu ter si vzemi steklenico vina na pot.“ To rekši, stopi v gostilnico, da si naroči steklenico vina. Vsi drugi so mu hrumeč sledili; kajti obče je ugajal ta predlog.

Naposled so bili vsi na mestu in potovanje se je lahko pričelo. Sprevodu na čelu je stopal orjaški Barbarossa ob strani malega Andrejčka. Makso pa dvigne Franciko v odprti voz, sede k nji ter postavi veliki koš tik pred sebe. In tako so potovali dalje. Bil je lep večer, in zahajajoče solnce je zlatilo nebo. Franciki je silno ugajalo, voziti se ob strani prijaznega svojega varuha. Dobila je bila tako zaupanje v njega, da se ji je kmalu razvozlal jeziček. Pripovedovala mu je, kakó je živela v domači hiši z materjo, z Andrejčkom in s kozo, in kaj vse počenjajo doma. (Konec prih.)

Ptičar.

Pridíte bliže,
Pevčice mlade,
Ne bi li v kletki
Bivale rade?
Jajčeca grele
V mehkih peharcih,
Vedno pri polnih
Pele kozarcih?
Zunaj po gnezdih
Sokol iztika;

Kajkrat pred hišo
Zrno vas mika,
Da bi je vzele,
Ali oholi,
Stari petelin
Vam ne dovoli.
Pridíte bliže,
Pevke krilate;
Kaj bi se bale
Kletke bogate?!

Silvin Sardenko.

